

MENSUR BİR FALNAME: HÂZÂ KİTÂBU FÂL-I KUR'ÂN

A PROSE FORTUNE TELLING: HÂZÂ KİTÂBU FÂL-I KUR'ÂN

Merve BÜYÜKADA*

ÖZ: İnsanoğlu çok eski çağlardan beri gaibi keşfetmek ve gelecekte haberdar olmak istemiştir. Bunun için de gökyüzündeki yıldızları, hayvan kemiklerini, kuşların uçuşunu veya rağbet görmüş kitapları kendine araç edinmiştir. Türlü vasıtalar aracılığı ile farklı yöntemler kullanarak yorumda bulunma işi -döneme ve coğrafyaya göre çeşitlilik gösterse de- toplumların kültürlerinde yer edinen bir uygulama olmuştur. Gelecekte yaşanabilecekler hakkında anlamlar çıkarma ve bilinmeyeni söylemeye “fal”; bu temayı işleyen eserlere de “falname” denilmiştir. Muhtelif türleri olan falnameler arasında kitap falları önemli bir yere sahiptir. Kitap falları içinde ise daha çok ilgi ve dikkat çeken *Kur'an* fallarıdır. Bu eserler; manzum, mensur ya da manzum-mensur karışık şekilde kaleme alınmışlardır. “Fal-ı Kur'an” ya da “tefeülname” isimleriyle anılan bu türün örneklerinden biri de Millî Kütüphane Samsun İl Halk Kütüphanesi Koleksiyonu 55 Hk 519/6 numara ile kayıtlı *Hâzâ Kitâbu Fâl-ı Kur'ân* başlıklı falnamedir. Metin, 111 varaktan oluşan yazmanın 63b-65b sayfaları arasında yer almaktadır. Mensur bir *Kur'an* falı örneği olan eserin müellifi/müstensihi belli değildir. İstinsah tarihi ise 1148/1735-1736'dır. Falnamede ilk olarak *Kur'an* falı bakmanın usulü anlatılmıştır. Ardından her bir harf farklı bir ayete isnat edilmiş ve her bir harfin olumlu ya da olumsuz hüküm bildiren tevillerine yer verilmiştir. Elifba sırasına riayet edilen *Kur'an* falında, her harf iki kez yorumlanmıştır. Bu çalışmada metin çeviri yazıya aktarılarak muhteva, imla ve dil hususiyetleri açısından tavsif edilmeye çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Fal, falname, Kitap falı, Fal-ı Kur'an, Tefeülname

ABSTRACT: Humans have been curious about discovering what lies in the great beyond and predicting the future since practically the dawn of time. Over the millennia, they've used stars, animal bones, bird flight patterns, and even books to achieve that – with techniques and tools alike showing immense variation depending the period and geography in question. Nevertheless, fortune telling is seemingly universal across most cultures. In the context of Ottoman-Turkish culture, this art is referred to as “fal.” As such, Ottoman-era fortune telling guide books or manuals were called “fal-name.” Koranic fal-names (commonly dubbed “fâl-ı Kur'an” or “tefeülname”) proved especially popular. Some were written in verse, some in prose, and others in a mixture of both. In this study, we have examined one such a book: *Hâzâ Kitâbu Fâl-ı Kur'ân* (55Hk519/6, Samsun Provincial Library Collection). We've specifically focused on folios 63b through 65b (out of 111 in total). While the author remains unknown, he do know that it was penned in around 1735 or 1736 CE (1147 AH). The book talks at length about how one should go about reading a fortune at the beginning. Arranged in alphabetical order, every (abjad) letter corresponds with an ayah from the Quran, followed by two possible interpretations, one good, the other bad. We've transcribed the folios in question into the Modern Turkish (Latin) alphabet, and analysed them for content, orthography, and language.

Keywords: Fortune telling, Falname, Biblomaney, Fal-ı Kur'an, Tefeülname

* Dr. Öğr. Üyesi.-Bayburt Üniversitesi İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü/Bayburt-mervebykada@gmail.com (Orcid: 0000-0001-7656-8864)

Giriş

Fal sözcüğü lügatlerde “muntazır olan hususu istihraç maksadıyla kitap açma gibi teşebbüs ve böyle bir teşebbüsün gösterdiği netice; iyi talihi, uğur, baht-ı nîk, baht ve talihi anlamak için birtakım vesâ'it-i garibeye müracaat etme, atılan boncuk ve baklaya, ale't-tesâdüf açılan bir kitabın satırına koyunun kürek kemiğine vesair böyle şeylere bakıp bunlardan mana istihraç etme; uğur tutma, yom tutma” (Muallim Nâcî, 2009: 149; Şemseddin Sami, 2015: 333; Redhouse, 2016: 96) şeklinde tanımlanır. Eski Türk kaynaklarından biri olan *Divanü Lügati't-Türk*'te ise bu kelime ırk sözcüğü ile karşılanmış ve “kâhinlik, fal, yürektekini dışarı çıkarma” olarak açıklanmıştır (Kâşgarlı Mahmud, 2013: 42).

Bu inancın izleri binlerce yıl öncesine dayanmaktadır. M.Ö. 4000'li yıllarda Babil, Mısır, Kalde, Çin gibi bölgelerde ve eski Yunanda falcılık ile kâhinlik yapıldığı, falın da en eski köklerinin muhtemelen Mezopotamya olduğu; geleceği bilmeye dair birçok tekniğin ise Akkadlar döneminde gelişip sonrasında bütün Asya ve Akdeniz bölgesine yayıldığı ifade edilmektedir (Hançerlioğlu, 1975: 189; Ersoylu, 1981: 69; Aydın, 1995: 135). Falın eski Türkler¹ tarafından da kabul gördüğü, o dönemde çeşitli fal türlerinin uygulandığı ve İslamiyet'ten sonra da bu fal türlerinin² sayısının artarak devam ettiği kaynaklarda yer alır.

Kur'an'da³ falın haram⁴ kılındığı, yarını ve gaibi sadece Allah'ın bilebileceği⁵ belirtilmesine ve İslamiyet'in kabulünden sonra falın bazı

¹ Bk. *İrk Bitig* (Arat, 1991: 276).

² Türk İslam dünyasında kullanılan fal çeşitleri üç grupta incelenmiştir. A- İslamiyet Öncesinde kullanılan fallar: kemikle bakılan fallar, yıldız falı, kumalak falı, yay falı, fincan falı, köpük falı, yada taşı ile kehanet, kaşık veya eldiven falı, ateş falı, şamanların diğer fal bakma usulleri; B- İslam kültürü etkisinde kullanılan fal çeşitleri: zecr, iyafet, tayr, kehanet, firâset, kıyâfet, ihtilâc, kitap falı, Kur'an falı, Kur'a falı; C- Günümüzde kullanılan fal çeşitleri: kahve falı, bakla falı, iskambil falı, el falı, tesbih falı, ayna falı, su falı, papatya falı, rüya falı, numara falı, çay falı, taş falı, bulut falı, yazı falı (grafoloji), manili fallar, tuz falı, evliyaların eşyalarından fal bakmak, evlilikle ilgili tefeül usulleri, parmak döndürme falı, niyet-dilek kuyuları, bilgisayar falı (Duvarcı, 1993:19- 46).

³ Dipnotlarda ve metin içinde verilen ayet mealleri Diyanet İşleri Başkanlığı tarafından yayımlanan “Kur'an Yolu Türkçe Meâl ve Tefsir” isimli yayından alınmıştır (bk. Kur'an Yolu Türkçe Meâl ve Tefsir (2023). (hızl. H. Karaman vd.), C. I-V, Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları).

⁴ “Murdar hayvan, kan, domuz eti, Allah'tan başkası adına kesilmiş, boğulmuş, vurularak öldürülmüş, yuvarlanıp ölmüş, boynuzlanarak öldürülmüş hayvanlarla -henüz canı çıkmadan yetişip kestiklerinizin dışında- yırtıcıların yediği hayvanlar, dikili taşlar adına boğazlanmış hayvanlar ve fal oklarıyla paylaştığınız size haram kılındı...” (Mâide, 5/3). “Ey iman edenler! İçki, kumar, dikili taşlar, fal okları şeytan işi iğrenç şeylerdir. Bunlardan kaçının ki kurtuluşa eresiniz” (Mâide, 5/90).

⁵ “Gaybın anahtarları Allah'ın yanındadır; onları O'ndan başkası bilmez. O, karada ve denizde ne varsa bilir; O'nun bilgisi dışında bir yaprak bile düşmez. O, yerin karanlıklarındaki tek bir taneyi bile bilir. Yaş ve kuru ne varsa hepsi apaçık bir kitaptadır” (Enâm, 6/59). “Kıyamet saati hakkındaki bilgi yalnız Allah'ın katındadır; O yağmuru yağdırmakta; rahimlerdekini bilmektedir. Hiç kimse yarın ne elde edeceğini bilemez; hiç kimse nerede öleceğini bilemez;

çeşitlerinin yasaklanmış olmasına rağmen İslam toplumlarında fal bakma geleneği günümüze kadar sürmüş ve falı konu edinen birçok eser ortaya konmuştur. Kaynaklar, Hz. Ali⁶ ile İmam Cafer-i Sadık'a⁷ isnat edilen falnamelerin olduğundan, Şeyh Muhyiddin-i Arabî'nin hususi bir şekilde hazırladığı falnameden (Ertaylan, 1951: 27), ayrıca İran'da basılan *Kur'an-ı Kerim*'lerin sonunda Fars diliyle yazılmış falnamelere yer verildiğinden (Topaloğlu, 1976: 37; Ersoylu, 1997: 200) bahseder.

Falnamelerin başında “*Gaybı ancak Allah bilir.*” hükmüne işaret edilerek tefeülün aslında yapılacak işleri hayra yormadan ibaret olduğu belirtilmiştir (Dikmen ve Çetin, 2016: 193). İslamiyet'in ilk dönemlerinde sadece hayra yorulan işaretler dizisi şeklinde algılanan ya da böyle olması telkin edilen fallar, daha sonraki dönemlerde hem iyiye hem kötüye yorulmuştur (Sümbüllü, 2008: 384).

Osmanlı'da halktan devlet adamlarına kadar her kademeden insan fala ilgi duymuştur. Hatta müneccimbaşılık teşkilatlı bir devlet müessesesidir⁸. Bunun yanı sıra fal, “ilmü't-tefe'ül”, “ilmü'l-fâl ve'l-kura”, “matlab-ı ilm-i fâl” gibi isimlerle *Mevzuatü'l-Ülûm*, *Mebâni'ül-İlm*, *Keşfü'z-Zunun* adlı eserlerde İslami ilimler içinde gösterilmiştir (Ersoylu, 1981: 69; Şenödeyici ve Koşık, 2017: 19). Ertaylan bu durumu şöyle açıklar: “İslami ilimler arasında hususi bir yer tutan ilmü'l-fâl içtimai faaliyetlerin tatbik veya adem-i tatbikine tesir edecek bir kuvvet göstermeye başlamış ve nihayet en hususi işlerden resmî ve maşerî faaliyetlere varıncaya kadar genişlemiş; bir işe girişmek için ava veya sefere gitmek için fala müracaat etmek İslami bir âdet hâlini alagelmıştır. Fal ekabir indinde ve bilhassa padişahlar katında fevkalade bir rağbet kazanmıştır. İşte, bu kadar geniş bir rol alan bu ilmî, usulleri ve adabı ile tatbik edebilmek için öğrenmek lüzumu hasıl olmuş; bu münasebetle de “falname” denilen eserler vücuda getirilmiştir” (1951: 27).

Falnamelerin birçok nevisi olmakla birlikte kitap falları bunlar içinde hususi bir yere sahiptir. Bu fal türünde ise en çok ilgi gören kitap *Kur'an-ı Kerim* olmuştur. İlk örneklerinin Araplarda görüldüğü *Kur'an* falları, İslamiyet'i kabul etmeleriyle birlikte Farslar ile Türklere geçmiştir (Yıldız, 2012: 196). Bu falların dinî hüviyet taşıdığı düşünülerek doğru çıkma ihtimalinin çokluğu düşüncesi yaygınlaşmış, ayetler insanların ihtiyaçlarına ve isteklerine göre yorumlanmıştır (Duvarcı, 1993: 49). Türkler; *Kur'an-ı*

ama Allah her şeyi bilir, her şeyden haberdardır” (Lokman, 31/34). “*Gaybı O bilir, gizlisini kimseye açmaz*” (Cin, 72/26).

⁶ Örneğin Fedâyî falnamesinde *Kur'an* falının Hz. Ali'den rivayet olduğunu belirtir (Şanlı, 2003: 168).

⁷ Duvarcı, çalışmasında Cafer-i Sadık'ın ismini taşıyan beş adet falname nüshasını örnek olarak göstermiştir (Duvarcı, 1993: 49).

⁸ Osmanlı'dan önce Türk-İslam devletlerinde müneccimlik olmakla birlikte resmî bir makam olarak müneccimbaşılık, Sultan II. Bayezid döneminde başlatılmış ve XIX. yüzyılın ikinci yarısına değin önemli bir değişiklik göstermeden devam etmiş ancak 1924'ten sonra tamamen ilga edilmiştir (Aydüz, 1995: 160-166).

*Kerim*⁹ başta olmak üzere *Ahmediye*, *Câmi'u's-Sahîh*, *Envârü'l-Âşıkîn*, *Fuzûlî Dîvânı*, *Hâfız Dîvânı*, *Gülistân*, *Mesnevî*, *Muhammediye*, *Niyâzî-i Mısırî Dîvânı*, *Seyâhat-nâme*, *Safahât* gibi çeşitli kitaplardan¹⁰ fal bakmışlardır (Ersoylu, 1997: 200; Ceylan, 2021: 336).

Türk edebiyatında *Kur'an* falları genellikle “fal-ı Kur'an” ya da “tefeülname” isimleriyle zikredilmiştir. Bunlardan biri de Millî Kütüphane Samsun İl Halk Kütüphanesi Koleksiyonu 55 Hk 519/6 numara ile kayıtlı olan *Hâzâ Kitâbu Fâl-ı Kur'ân* başlıklı mensur falnamedir.

1. Nüsha Tavsifi

Yazma 111 varaktır. Kâğıt ölçüleri 215x155/160x80 mm'dir. Yapraklardaki satır sayıları birbirinden farklıdır. Yazma “Kitâbu Mev'iza”, “Hâzâ Dîbâce-i Va'az”, “Kitâbu Hâdis-i Erbâ'în”, “Hâzâ Kitâbu Fâl-ı Kur'ân” gibi daha çok dinî ve nasihat içerikli mensur eserlerden oluşmaktadır. Kur'an falı yazmanın 63b-65b yaprakları arasındadır. 63b sayfası 22, 64a sayfası 21, 64b sayfası 20, 65a ve 65b sayfaları ise 24 satırdır. Her sayfa tek sütundan ibarettir. Metnin sonunda verilen tarihe göre (Temme'l-kitâbü'l-fâli fî sene 1148) eserin istinsah tarihi 1735/1736'dır. Müstensih/müellif adı bulunmamaktadır. Nesih hat ile kaleme alınan eserde siyah mürekkep kullanılmıştır. 65b numaralı sayfa dışında tevil edilen harfler, sürh ile yazılmıştır. Derkenarlarda herhangi bir not bulunmamaktadır. Sadece birkaç kelime, satıra sığdıramadığı için derkenara yazılmıştır. Metnin 63b ve 64b sayfalarında rakabe kaydı bulunmaktadır.

2. Metnin Bazı Muhteva Hususiyetleri

Kur'an falnameleri hakkında yapılan çalışmalardan hareketle dört farklı *Kur'an* falı bakma yöntemi belirlenmiştir. Bunlar, “tek harf yorumuna dayanan *Kur'an* falları”, “harf grubunu yorumlayan *Kur'an* falları”, “-Allah-sözü sayılarak bakılan *Kur'an* falları” ve “*Kur'an* ayetlerine dayalı falnameler”dir (Parlar ve Çağlar, 2021: 2114). *Hâzâ Kitâbu Fâl-ı Kur'ân* başlıklı bu metni de -her harf iki kez tevil edildiği için- “harf grubunu yorumlayan *Kur'an* falları” başlığı altında değerlendirmek mümkündür.

Kur'an fallarının açılış şekillerini kendilerine göre tayin eden ve açarken okudukları dualarda bazı değişiklikler gösteren şeyhler ve âlimler olsa da hepsinin ulaştıkları sonuç aynıdır. Riayeti zorunlu olan hususlar ise evvela abdest alıp temizlenmek, sonra üç kere ihlas okumak ardından da fala özgü olan duayı okuyarak usule uygun biçimde falı açmaktır (Ertaylan, 1951: 8). Fala başlamadan evvel bu bedensel ve ruhsal temizliği içeren dinî kuralların yerine getirilmesi, falın caiz olmadığı hususundaki tereddütlerin

⁹ Osmanlı döneminde *Kur'an*'dan bakılan falların en meşhuru, şüphesiz Fatih Sultan Mehmed'in hocası ve dönemin büyük şairi Molla Hüsrev Mehmed tarafından Fatih Sultan Mehmed'in bahtı için bakılan ve pek yakında Fatih'in padişah olacağını müjdelendiği faldır (Sezer, 1998: 13).

¹⁰ Bu eserlere ek olarak Emir Timur'un batı seferine çıkarken Hoca Ahmed Yesevî'nin *Makâmât*'ından işaret aradığı ve Yesevî'nin müjde veren rubaisi ile karşılaştığı belirtilir (Bice, 2001: XII).

giderilmesi için yapılmaktadır (Uzun, 1995: 142). Bu metinde de aynı müştereklik söz konusudur. *Kur'an* fâlında müellif harflerin teviline başlamadan fal bakacak olan kişinin izleyeceği usulü açıklar. Buna göre fal bakacak kimse ilk olarak dürüst bir itikat ile abdest alıp üç kez Fatiha, üç kez de İhlas surelerini okumalı ve devamında üç kez salavat getirmelidir. Daha sonra belirtilen dua "Allâhümme innî tevekkeltü 'aleyke ve tevekkeltü bi-kitâbi'l-kerîmi fe-ennî mâ-hüve'l-mektûbü min seyyidi'l-meknûni. Allâhümme ente'l-hakku ve kavlüke hakku Muhammedün nebiyyüke sallallâhu 'aleyhi ve sellem. Lâ-havle velâ kuvvete illâ billâhi'l-'aliyyi'l-'azîm"¹¹ okunmalıdır.

Bu duanın ardından *Kur'an*'ın ilk sayfasının yedinci satırının ilk harfine bakılır. Bu kısımda müellif, sırasıyla dört farklı niyetten bahsetmiştir. Bunlar sefere gitmek için, mal elde etmek için, düşman için ve son olarak hastalık hâli için edilen niyetlerdir. Fal bakma usulünde her bir niyet için izlenecek yol farklıdır. Kişi eğer sefere gitmek için niyet ediyorsa *Kur'an*'ı açıp ilk harfine, mal elde etmek için niyet ediyorsa yedinci satırın ilk harfine, düşman için niyet ediyorsa yedinci sayfanın ilk harfine, hasta hâli için niyet ediyorsa da yedinci sayfanın yedinci satırının ilk harfine bakmalıdır. Bu usuller belirtildikten sonra adı geçen niyetler dört hane şeklinde verilmiştir. Buradaki yorumlar; harflerin "noktalı", "noktasız" olmasına veya harfe "üstün", "esre" ve "ötre" gelmesine göre farklılık göstermektedir. Nihayetinde müellif, bu yöntemle göre fal bakıldığı takdirde falda bir eksiklik olmayacağını belirtir ve harflerin teviline geçer.

Harflerin yorumlanması kısmında elifba sırası takip edilmiş ve her cümle "eğer" bağlacı ile başlatılmıştır. Her bir harften sonra "kavlühü Te'âlâ" ifadesi tekrarlanmıştır. Ardından *Kur'an*'dan bir ayetin bazen tamamına bazen bir bölümüne yer verilmiştir. Örneğin "ج" harfi tevil edilirken Fâtır suresinin 33. ayeti eksik bırakılmıştır: **[64a]** (15) "*Cennâtu 'adnin yedhulûnehâ min esâvire min [ze] hebin...*". "Onların gireceği yer adn cennetleridir... altın bilezikler..."¹². "ط" harfi tevil edilirken ise Tâhâ suresinin 1 ve 2. ayetlerinin tamamı metinde yazılmıştır: **[65a]** (6) "*Tâ-hâ mâ enzelnâ 'aleyke'l-Kur'ane (7) liteşkâ*" (Tâhâ, Ey Muhammed! *Kur'anı* sana sıkıntıya düşesin diye indirmedik.)

Metinde 26 farklı sureden¹³ seçilmiş 29 ayete yer verilmiş ve harfler, bu ayetlere dayandırılarak tevil edilmiştir. Bu harflerden hem birinci hem de ikinci tevili olumlu olan harfler; "ت, ث, خ, ر, ط, ك, ل" harfleridir. Örneğin "[Eger]

¹¹ Allah'ım ben sana tevekkül ettim ve Kitâb-ı Kerîm'ine tevekkül ettim ki o kitap Peygamber Efendimiz 'aleyhi's-salâtu ve's-selâmdan bize aktarılmıştır. Allah'ım sen Hak'sın ve senin sözün haktır. Hz. Muhammed 'aleyhi's-salâtu ve's-selâm da senin peygamberindir. Senden başka hiç kimsede güç ve kuvvet yoktur. Güç ve kuvvet ancak 'aliyyu'l-'azîm olan Allah'a aittir.

¹² Ayetin tam hâli "*Cennâtu adnin yedhulûnehâ yuhalleve fihâ min esâvire min zehebin ve lu'luâ ve libâsuhum fihâ harîr*" (Onların gireceği yer Adn cennetleridir. Orada altın bilezikler ve incilerle süsleneceklerdir. Orada onların giysileri de ipektir) (Fâtır, 35/33) şeklindedir.

¹³ "Bakara", "Beyyine" ve "Âl-i İmrân" surelerinden ikişer ayet seçilmiştir.

se [gelse] kavluhû Te'âlâ *Sümme'llezîne keferû bi-Rabbihim ya'dilûn*¹⁴ te'vîl murâda yitişmekdür. Eger **se** tekrâr gelse eyüdü murâdı hâsıl olur." Hem birinci hem de ikinci tevilı olumsuz bir duruma işaret olan harf ise sadece "ل" harfidir. "Eger **lâmelif** gelse kavluhû Te'âlâ *Lâ uksimu bi-hâza'l-beledi*¹⁵ te'vîl âdem işleri teşvîşlü olmakdur. Biraz zahmet çekmekdür hâlî yaramaz olmakdur. Düşmândan sakına ki hazer ide. [Eger] **lâmelif** tekrâr gelse kimdür hasta üzerine ise ya zindâna gire kasâvetdür."

Bazı harflerin yorumunda ise müspet durumun gerçekleşmesi "başkasından gelecek bir yardım, kişinin çabası veya her durumda sabretmesi" gibi koşullara bağlanmıştır. Bunlar "ن, م, ص, ش, ب" harfleridir. Örneğin "Eger **be** gelse kavluhû Te'âlâ *Berâ 'etün mina'llâhi ve Resûlihi*¹⁶ te'vîl budur ki murâd u devlet ü hayrla ni'metdür. Eger **be** tekrâr gelse bir kişi yardım etmeyince hâsıl olmaz." cümlesinde olduğu gibi.

Daha sonra "te'vîl" veya "te'vîl budur ki" ifadelerine yer verilerek harfler yorumlanmıştır. Devamında her bir harfe "tekrâr gelse" ifadesi getirilerek aynı harf ikinci kez tevil edilmiştir. Bu ifadelerin bazen ikisi olumlu bazen ikisi de olumsuz yahut biri olumlu diğeri olumsuz duruma işaret etmiştir. Örneğin elif harfinin ilk kez gelmesi hayır ve sevinç olarak yorumlanırken aynı harfin tekrar gelmesi, kavga olması ve hiçbir şey elde edilememesi demektir: "[64a] (5) Eger **elif** gelse kavluhû Te'âlâ *Allâhu lâ İlâhe illâ hüve'l-hayyu'l-kayyûm* (6) *lâ te'huzûhu sinetün velâ nevm*¹⁷ **te'vîl** hayr u şâzlıkdur. **Elif** tekrâr gelse (7) gavgâdur nesne hâsıl olmaz."

Tablo 1. Kur'an Falında Yer Alan Harflerin İsnat Edildiği Ayetler ve Tevilleri

Tevil edilen harfler	Seçilen ayetler	İlk kez gelmesi	İkinci kez gelmesi	Tevil edilen harfler	Seçilen ayetler	İlk kez gelmesi	İkinci kez gelmesi
ا	Bakara, 2/255	+	-	ط	Tâhâ, 20/1-2	+	+
ب	Tevbe, 9/1	+	+/-	ظ	Rûm, 30/41	+	-
ت	Mülk, 67/1	+	+	ع	Abese, 80/1	+	-
ث	En'am, 6/1	+	+	غ	Mü'min, 40/3	+	-
ج	Fâtır, 35/33	+	+/-	ف	Vâkıa, 56/75	+	-
ح	Duhân, 44/1-2	+	-/+	ق	Kâf, 50/1	+	-
خ	Bakara, 2/7	+	+	ك	Meryem, 19/1	+	+

¹⁴ "... Ama yine de kâfir olanlar (putları) Rablerine eş tutuyorlar" (En'am, 6/1).

¹⁵ "Yemin ederim şu beldeye" (Beled, 90/1).

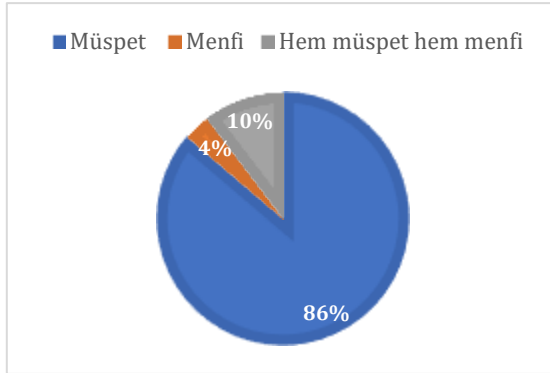
¹⁶ "Allah ve Resulünden, ... fesih bildirimidir!" (Tevbe, 9/1).

¹⁷ "Allah, O'ndan başka ilah yoktur; diridir, herşeyin varlığı O'na bağlı ve dayalıdır. Ne uykusu gelir ne de uyur" (Bakara, 2/255).

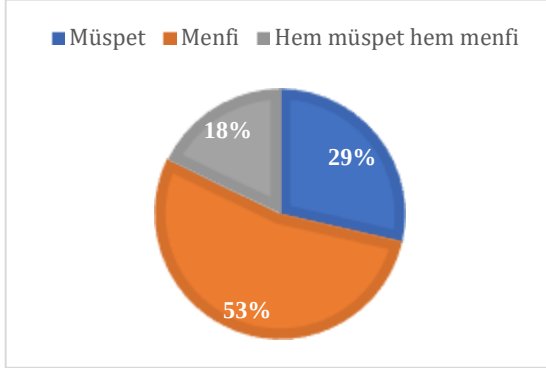
د	Muhammed, 47/10	+	-/+	ل	Beyyine, 98/1	+	+
ذ	Rahmân, 55/48	+	-	م	Ahzâb, 33/40	+/-	+/-
ر	Beyyine, 98/2	+	+	ن	Kalem, 68/1	+	-/+
ز	Âl-i İmrân, 3/14	+	-	و	Burûc, 85/20	+	-
س	Meâric, 70/1	+	-	ه	İnsan, 76/1	+	-
ش	Âl-i İmrân, 3/18	-/+	-	لا	Beled, 90/1	-	-
ص	Sad, 38/1	+	-	ی	Yâsîn, 36/1-2	+	-
ض	Tahrîm, 66/10	+/-	+				

İki harf yorumuyla daha kesin bir sonuca ulaştırmayı amaçlayan fallarda aynı harfin ikinci kez gelmesi, birinci yorumu genellikle ortadan kaldırmıştır (Sezer, 1998: 37). Bu falnamede harflerin birinci tevilleri çoğunlukla müspet bir duruma işarettir. Ancak harflerin ikinci kez gelmesi, genellikle ilk yorumu geçersiz kılmış ve bu harfler, daha çok menfi olarak yorumlanmıştır.

Grafik 1. Kur'an Falında Yer Alan Harflerin İlk Tevillerinin Dağılımı

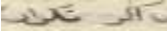

Grafik 2. Kur'an Falında Yer Alan Harflerin İkinci Tevillerinin Dağılımı

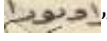
Kur'an falındaki harflerin tevilleri kısaca şu şekilde sıralanabilir: Müspet yorumlar; mutluluğa ve hayra erişme, eline nimet geçmesi, isteğinin gerçekleşmesi, selamet ve rahatlık bulma, hayırlı büyük ulu bir sefere çıkma, kuvvet ve yardım bulma, sabretme, birkaç gün sabretme, mensup ehline yönelme, zengin olma, düşmanların kahrolması, kendi kavmi üzerinde hayırlı olması, gafil olmayıp çabalama, hükmünü ve haberini Allah'ın bilmesi, hayır kapılarının açılması, ahiretinin kolaylaşması, tövbe edilmesi, işlerinin kolaylaşması, dağılmış işlerinin toplanması, padişahlar ve ulular katında hürmetli olması ve devlete erişmesi, yedi güne kadar isteğinin gerçekleşmesi, gerçekleşmezse yıl içinde gerçekleşmesi, eline mal girmesi, tüm işlerinde rahat ve mutlu olması, kimseye muhtaç olmaması yani zengin olması, ululara dost olması. Menfi yorumlar; kavgaya işaret olması, bir şey elde edilememesi, üç güne kadar ya da üç günden fazla da geçse (seferin) gerçekleşmemesi, kötüye işaret olması, (mutluluk ve muradın) eline girip tekrar çıkması, korku ve kadın hilesi olması, malına yahut başka bir şeyine kastedilmesi, çare bulunmaması, düşündüğü birçok işin gerçekleşmemesi, uğursuzluk olması, gereksiz kavga olması, düşmanın galip olması, düşmanı yoksa karşısına başkasının çıkması, ömrünün sonlanması, malı çalındıysa eline geçmemesi, gam üstüne gam çekmesi, beşer işlerinin karışık olması, biraz zahmet çekmesi, hâlinin kötü olması, düşmandan sakınması, düşmanı varsa kötülüğe uğraması, hasta olması, zindana girmesi, üzüntü çekmesi. Bunlar dışında gerçekleşmesi herhangi bir şarta bağlanan yorumlar da vardır. Bunlardan bazıları, bir ulu kişi yardım etmeyince (muradın, kuvvetin ve yardımın) gerçekleşmemesi, sabrederse zafere erişmesi, mensup ehline danışmazsa (muradına, mutluluğa ve zenginliğe) erişememesi, yola çıkılacaksa birkaç gün sonra gidilmesidir.

3. Metnin Bazı İmla ve Dil Hususiyetleri

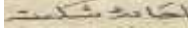
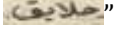
Çevriyazıda kelimelerin doğru imlaları esas alınmıştır. Metinde birçok cümlede yinelenen “te’vîl” kelimesi bazı yerlerde müstensih tarafından unutulmuştur. Bunlar ilgili yerlerde köşeli parantez içinde gösterilmiştir: “[65a] (10) [te’vîl]”. Ayrıca [65b]’de tevil yapılacak olan “و” ve “م” harflerinin yeri müstensih tarafından boş bırakılmıştır. “(7) Eger [mîm] tekrâr ” örneğinde olduğu gibi. Bunun dışında anlam

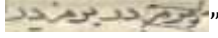
bütünlüğünü sağlamak için metne bazı ilaveler yapılmıştır: “[63b] (10) olsun[*n*], [64b] (2) Eger dâl [gelse], (6) [Eger] zel tekrâr gelse, [65a] (24) virmedür ve istigfâr [*u*] ferâgatdür.”

Falnamede bazı kelimeler birden fazla tekrarlanmıştır. Bunların başında pek çok cümlede geçen “eger (64)¹⁸, gelse (67)¹⁹, tekrâr (29), te’vîl (29)²⁰, kavluhû Te’âlâ (25) ve (16)”²¹ kelimeleri gelmektedir. Ancak belirtilenler dışında, bazı kelime ve kelime gruplarının tekrarının sebebi kimi harflerin yorumlarının benzer olmasıdır. Bunlardan bazıları: “murâd (12), düşmân (9), hâsıl olmaz (8), niyet (8), evvel (7), eyü (7), sabr (7), hayr (7), yaramaz (6), şâz (5), nesne (5), devlet (5), güne degin (5), kaçan (5), mâl (5), gavgâ (4), cehd ide/eyleye (4), nazar eyleye (4), gâyet (4), gam (4), yardım (4), selâmetdür (3), hâsıl olur (3), ni’met (3), ulu (3), hasta (3), râhat (2), yedinci kâğıdun (2), ehl-i mensûb (2), kuvvet (2), tevbedür (2), kahr olmakdur (2)”dır.

Bazı sözcüklerin yazımında yanlışlıklar vardır. Örneğin “[63b] (18), (21) ötre” kelimesi iki yerde “ötüre ” şeklinde yazılmıştır.

Harflerinin birbirinin yerine kullanılmasından kaynaklı bazı imla hataları da mevcuttur. Bunlardan biri “س” harfi yerine “ص” harfinin kullanılmasıdır. Örneğin “[63b] (9) satıruñ” kelimesi yazmada “ ” şeklinde; “[64a] (4) noķşân” kelimesi yazmada “ ” biçiminde yazılmıştır.

Başka bir husus da “خ” harfi yerine “ح” harfinin kullanılmasıdır. “[64a] (1) hâne-i şikeste: ”; “(2) ‘ömr-i âhirdür: ”; “[65a] (7) ħalâyık: ” ve “(20) daħı: ” kelimeleri bunlardan bazılarıdır.

Kimi sözcüklerin yazımında ikilikler bulunmaktadır. Bunlardan “niyet” kelimesi bir yerde şeddeli başka bir yerde ise şeddesiz yazılmıştır: “[65a] (13) ”, “[65b] (12) ” gibi. Bazı kelimeler de sehven iki defa yazılmıştır. “[64b] (13) yaramazdur” ” örneğinde olduğu gibi.

Falnamede ayetlerin verildiği kısımlarda Arapça tamlamalar bulunmaktadır. Ancak bunun dışında yabancı terkiplerin sayısı oldukça azdır. Bunlar da Farsça terkiplerdir: “Fâl-ı Kur’ân”, “hâne-i seferde”, “hâne-i mâlda”, “hâne-i şikeste”, “‘ömr-i âhirdür”, “ehl-i mensûbe”.

Cümleler birbirine “eger”, “ve”, “ammâ” ve “veyâhûz” gibi bağlaçlar ile bağlanmıştır. Cümleler bildirme eki “-dır/-dur” (Düşmânlar kahr olmakdur ni’met ele gelmekdür), geniş zaman eki “-ar, (ı)r, -(u)r” (Sabr itse zafer

¹⁸ Bu bağlaçların yedi tanesi yazmada yoktur. Metinde anlam bütünlüğü sağlanması için eklenmiştir.

¹⁹ Bunlardan dört tanesi yazmada yoktur.

²⁰ Bunlardan iki tanesi yazmada yoktur.

²¹ Ayetlerde yer alan kelimeler bu sayıya dâhil edilmemiştir.

bulur) ve istek kipi “-a,-e” (Üç güne değin cehd ide gâfil olmaya. Eger kendünün bir nesne kasd ola cehd ide) ile çekimlenmiştir.

Eserin istinsah tarihi 1735-36 olmasına rağmen -sayıları oldukça az olmakla birlikte- metnin Eski Anadolu Türkçesi döneminin bazı dil özelliklerini taşıdığı ve bu dönemde kullanılan bazı sözcüklere yer verildiği görülür. ɗ (dal) konsonantı yerine ẓ (zel) konsonantının kullanılması (şāz, veyāḥūz), bugünkü “-i” vokali yerine “-e” vokalinin kullanıldığı bazı kelimeler (eyü), vokal yuvarlaklaşmaları (kendü, eyü, hürmetlü, gitmelü, kapuları); Eski Anadolu Türkçesi döneminde kullanılan, Türkiye Türkçesinde kullanımı az olan veya kullanılmayan (arkaik) bazı kelimelere yer verilmesi “kaçan (her ne zaman, ... dıği vakit, ki o zaman)²², uğurlanmak [uğrulanmak] (çalınmak)²³, tezcek [tizcek/tizcecük] (çabucak, hemen, derhal)²⁴ oturak (sabit, sakin, mukim)²⁵ [oturakçı (hazır eşya ve elbise satan)²⁶, oturak etmek (konaklamak ve ikamet etmek)²⁷], yarınca²⁸ güne degin (ahirete kadar), yılında (yıl içinde, bir yıla kadar) birkaç misaldir.

4. Metin

Hāzā Kitābu Fāl-ı Qur’ān

[63b] (1) Kaçan kim fāl-ı Qur’ān itmek dilese evvel Muşhaf-ı Kerîmden (2) bir niyet üzerine dürüst i’ tikkādla ābdest ala. Andan²⁹ (3) sonra üç kez Fātiḥā üç kez İhlāş okıya üç kez (4) şalavāt getüre üç kez bu du‘āyı okıya. Allāhümme innī tevekkeltü (5) ‘aleyke ve tevekkeltü bi-kitābi’l-kerîmi fe-enni mā-hüve’l-mektübü (6) min seyyidi’l-meknūni. Allāhümme ente’l-haḳḳu ve ḳavlūke ḳaḳḳu Muḥammedün nebiyyüke (7) şallallāhu ‘aleyhi ve sellem. Lā-ḫavle velā ḳuvvete illā billāhi’l-‘aliyyi’l-‘azîm.³⁰ (8) Andan sonra Muşhaf-ı Şerîfi açā şahîfenüñ evvelinden yedinci (9) satıruñ evveline nazar eyleye. Her ne harf gerekse rahmet âyeti (10) olsun. Gerekse ‘azāb âyeti olsun. Ma‘lûm olur (11) ammā kaçan sefere gitmek için niyet eyleseñ Muşhaf açdıḳda (12) evvel ḫarfine nazar eyleye ammā kaçan māl taḫşîl için niyet (13) itseñ yedinci satıruñ evvelki ḫarfine nazar eyleye. Kaçan (14) düşmān için niyet eyleseñ yedinci kâğıduñ evvelki (15) ḫarfine nazar [eyleye] ammā kaçan ḫasta ḫālî için niyet eyleseñ (16) yedinci kâğıduñ yedinci satıruñ evvelki ḫarfine nazar eyleye (17) ammā ḫāne-i seferde noktasız üstünle gelse ḡanîmet (18) vardır. Esre ile gelse selāmetdür. Eger ötre ile gelse (19) ḡavḡadur ammā ḫāne-i mālda nokta gelse oturaḳda ve ticāretde noktasız ḫarfde nesne ḫāşıl olmaz ammā düşmān evinde³¹ (20) zel he be sin

²² (Üşenmez, 2014: 340-345).

²³ (TDK, 2009: 3918-3921)

²⁴ (TDK, 2009: 3808-3809)

²⁵ (TDK, 2009: 3031)

²⁶ (TDK, 2009: 3032)

²⁷ (TDK, 2009: 3032)

²⁸ Sözlüklerde “yarınca” biçiminde kullanımına rastlanılmamıştır. “Yarın: Ahiret günü” (TDK, 2009: 4349).

²⁹ Bu kelime yazmada iki defa yazılmıştır.

³⁰ “Allah’ım ben sana tevekkül ettim ve Kitâb-ı Kerîm’ine tevekkül ettim ki o kitap Peygamber Efendimiz ‘aleyhi’s-salātu ve’s-selāmdan bize aktarılmıştır. Allah’ım sen Hak’sın ve senin sözün haktır. Hz. Muhammed ‘aleyhi’s-salātu ve’s-selām da senin peygamberindir. Senden başka hiç kimsede güç ve kuvvet yoktur. Güç ve kuvvet ancak ‘aliyyu’l ‘azîm olan Allah’a aittir.”

³¹ Müstensih yukarıda kullandığı “ḫāne” kelimesi yerine “ev” kelimesini tercih etmiştir.

vav ye kaf üstünle gelse süffâr mâli vâciblikdür. (21) Esre ile gelse düşmândan ihtirâz ideler. Ötre ile gelse [64a] (1) bulaşmayalar ammâ hâne-i şikeste³² eger noktalı harf nokta (2) altında olsa ‘ömr-i âhirdür. Noktası üstünle gelse (3) tezcek şıhhat bula ve eger esre ile gelse uzaya ‘âkıbet (4) hoş ola. Eger bu üslûba göre iderseñ fâluñda noķşân (5) bulunmaya. Eger **elif** (ا) gelse kavluhû Te‘âlâ *Allâhu lâ ilâhe illâ hüve'l-ḥayyu'l-kayyûm* (6) *lâ te'ḥuzūhu sinetün velâ nevm*³³ te‘vîl ḥayr u şâzlıkdur. **Elif** (ا) tekrâr gelse (7) gâvğâdur nesne ḥâşıl olmaz. Eger **be** (ب) gelse kavluhû Te‘âlâ *Berâ’etün* (8) *mina’llâhi ve Resûlihi*³⁴ te‘vîl budur ki murâd u devlet ü ḥayrla (9) ni‘ metdûr. Eger **be** (ب) tekrâr gelse bir kiři yardım etmeyince ḥâşıl (10) olmaz. Eger **te** (ت) gelse kavluhû Te‘âlâ *Tebâreke’llēzî bi-yedihi'l-mülki*³⁵ (11) te‘vîl tevbedûr ve selâmetdûr râhatdur. Eger **te** (ت) tekrâr (12) gelse murâd ḥâşıl dünyâ virmekle. [Eger] **se** (ث) [gelse] kavluhû Te‘âlâ *Sümme’llēzîne* (13) *keferû bi-Rabbihim ya ‘dilûn*³⁶ te‘vîl murâda yitişmekdûr. Eger **se** (ث) tekrâr (14) gelse eyüdü murâdı ḥâşıl olur. Eger **cîm** (ج) gelse kavluhû (15) Te‘âlâ *Cennâtu ‘adnin yedḥulünehâ min esâvire min [ze] hebin*³⁷ te‘vîl (16) mübârek mübâlağa fâ’ide ulu eyü seferdür. Eger **cîm** (ج) tekrâr (17) gelse gâyet eyüdü. Üç güne degin üç günden (18) geçse ḥâşıl olmaz. [Eger] **hâ** (ح) gelse kavluhû Te‘âlâ *Hâ mîm ve'l-kitâbi'l-mübîn*³⁸ (19) te‘vîl murâd u kuvvet ü yardım ḥâşıl olmaqdur Eger **hâ** (ح) tekrâr (20) gelse bir ulu kiři yardım etmeyince ḥâşıl olmaz. Eger **hı** (خ) gelse (21) kavluhû *Te‘âlâ Ḥatema’llâhu ‘alâ kulâbihim*³⁹ te‘vîl istiğfâr [64b] (1) bu niyetde şabr vardur. Eger **hı** (خ) tekrâr [gelse] ehl-i mensûbe tarafından (2) meyl ola. Eger **dâl** (د) [gelse] kavluhû Te‘âlâ *Demmera’llâhu ‘aleyhim*⁴⁰ te‘vîl murâda (3) irişüp şâz olmaqdur ğanî olmaqdur. Eger **dâl** (د) tekrâr gelse (4) ehl-i mensûba danışmayınca işlemeye. Eger **zel** (ذ) gelse kavluhû Te‘âlâ (5) *Zevâtâ efnânin*⁴¹ te‘vîl murâd ḥâşıl olmaqdur düşmânlar (6) kahr olmaqdur ni‘ met ele gelmekdûr. [Eger] **zel** (ذ) tekrâr gelse gâyet (7) yaramazdur ḥâşıl olmaz işlemeye. Eger **re** (ر) gelse kavluhû Te‘âlâ *Resûlun* (8) *mina’llâhi*⁴² te‘vîl budur ki devletdûr ve selâmetdûr. Eger **re** (ر) tekrâr (9) gelse yılında ḥâşıl olur şabr gerekdûr. Eger **ze** (ز) gelse kavluhû Te‘âlâ (10) *Zuyyine linnâsi ḥubbu’s-şehvâtî*⁴³ te‘vîl şabr itmek gerekdûr (11) bir nice güne degin. Eger **ze** (ز) tekrâr gelse yaramazdur işlemeye. Eger **sîn** (س) (12) gelse kavluhû Te‘âlâ *Se’ele sâ’ilun bi-‘azbin vâkı’ın*⁴⁴ te‘vîl şâzlıkdur⁴⁵ (13) ve murâd bulmaqdur. [Eger] **sîn** (س) tekrâr gelse yaramazdur⁴⁶ eline (14) girer yine çıkar. Eger **şın** (ش) gelse kavluhû Te‘âlâ *Şehida’llâhu ennehu lâ ilâhe* (15) *illâ hüve ‘azîzü’l ḥakîm*⁴⁷ te‘vîl korkudur ve ‘avret

³² “Şikeste” kelimesi yukarıda geçen “ḥasta” kelimesi yerine kullanılmıştır.

³³ “Allah, O’ndan başka ilah yoktur; diridir, herşeyin varlığı O’na bağı ve dayalıdır. Ne uykusu gelir ne de uyur” (Bakara, 2/255).

³⁴ “Allah ve Resulünden, ... fesih bildirimidir!” (Tevbe, 9/1).

³⁵ “Mutlak hükümler elinde olan Allah aşkıdır, cömerttir...” (Mülk, 67/1).

³⁶ “... Ama yine de kâfir olanlar (putları) Rablerine eş tutuyorlar” (En’âm, 6/1).

³⁷ “Onların gireceği yer Adn cennetleridir... altın bilezikler...” (Fâtır, 35/33).

³⁸ “Hâ-mîm. Aydınlatan kitaba yemin olsun!” (Duhân, 44/1-2).

³⁹ “Allah, onların kalplerini ... mühürlemiştir...” (Bakara, 2/7).

⁴⁰ “... Allah onların köklerini kazıdı...” (Muhammed, 47/10).

⁴¹ “İkisinde de çeşit çeşit ve emsalsiz nimetler bulunur” (Rahmân, 55/48).

⁴² “... Allah tarafından gönderilen... bir elçi...” (Beyyine, 98/2).

⁴³ “Nefsânî arzulara ... düşkünlük insanlara çekici kulındı...” (Âl-i İmrân, 3/14).

⁴⁴ “Biris... gelecek olan azabı... istedi” (Meâric, 70/1).

⁴⁵ “şâzlıkdur” kelimesi yazmada “şâdlıkdur” şeklindedir.

⁴⁶ Bu kelime yazmada iki defa yazılmıştır.

⁴⁷ “Allah... kendinden başka tanrı olmadığını bildirdi... O’ndan başka tanrı yoktur; O mutlak güç ve hikmet sahibidir” (Âl-i İmrân, 3/18).

mekridür. (16) Şabr itse zafer bulur. [Eger] **şın** (ش) tekrâr gelse da'vîden nesne yaramazdur (17) işleye ve dağı yola gitmeli ise birkaç günden sonra gide. (18) Düşmâna varsa yaña. Eger **şâd** (ص) gelse kavluhû Te'âlâ *Şad ve'l-Kur'ânî* (19) *zî'z-zikri*⁴⁸ te'vîl işâretdür hayrla kendü kavmi üzerine. (20) Eger **şâd** (ص) tekrâr [gelse] mālîna veyâhûz bir nesnesine kaşd ideler. Üç [65a] (1) güne degin cehd ide gâfil olmaya. Eger kendünün bir nesne (2) kaşd ola cehd ide. Eger **dâd** (ض) gelse kavluhû Te'âlâ *Ḍaraba'llāhu* (3) *meşelen lillezîne keferû-mraete Lüf*⁴⁹ te'vîl anuñ hükmini (4) ve haberini Allāh bilir gayr kişinuñ kuvveti vardur anuñ (5) üzerinde. Eger **dâd** (ض) tekrâr gelse âdemiler râzî olursa (6) işleye. Eger **ṭı** (ط) gelse kavluhû Te'âlâ *Ṭā-hāmā enzel nā' aleyke'l-Kur'âne* (7) *liteşķā*⁵⁰ te'vîl hayr kapuları açılmağdur ve hâlâyık (8) üzere murâd yitişmekdür. Eger **ṭı** (ط) tekrâr gelse cehd eyleye (9) işi hâşıl ola. Eger **zı** (ظ) gelse ki kavluhû Te'âlâ *Zahera'l-fesâdu [fî'l-berri]* (10) *ve'l-baḥri*⁵¹ [te'vîl] kapuları açılır. Eylük⁵² hâşıl ola murâd u devlet (11) bula âhireti meysûr ola. Eger **zı** (ظ) tekrâr gelse çâre bulunmaz (12) zinhâr işlemeye. Eger **'ayın** (ع) gelse kavluhû Te'âlâ *'Abese ve tevellâ*⁵³ te'vîl (13) tevbedür bu niyete şabr itmek gerek. Eger **'ayın** (ع) tekrâr gelse ol (14) işe nice fikr olmuştur hâşıl olmaz. Eger **ğayın** (غ) gelse kavluhû (15) Te'âlâ *Ğāfirî'z-zenbi ve ķābili't-tevbi*⁵⁴ te'vîl hayr kapuları (16) açılmağdur ve murâd yitişmekdür. Eger **ğayın** (غ) tekrâr gelse naḥşdur eyü gelmez.⁵⁵ (17) Eger **fe** (ف) gelse kavluhû Te'âlâ *Felâ uķsimu bi-mevāķi 'īn-nucūmi*⁵⁶ te'vîl (18) işleri âsân olmağdur ve tağılmış işleri cem' olmağdur. (19) Eger **fe** (ف) tekrâr gelse elbet düşmân gâlib ola. Eger düşmân (20) dağı yoğsa kendüye gayrıdan zâhir ola. **Kâf** (ك) gelse kavluhû Te'âlâ (21) *Kāf ve'l-Kur'ânî'l-mecâdi*⁵⁷ [te'vîl] hayr pâdişahlar ve ulular katında hürmetlü (22) ola ve devlete yitişmekdür. Eger **kâf** (ك) tekrâr gelse gavgâdur hâşıl (23) olmaz işlemeye. Eger **kef** (ك) gelse kavluhû Te'âlâ *Kef he ye 'ayn şad*⁵⁸ te'vîl sıdķ (24) virmedür ve istiğfâr [u] ferâğatdür her yaña yarınca güne degin. [65b] (1) Eger **kef** (ك) tekrâr gelse gâyet eyüdür cehd iderse hâşıl olur. (2) Eger **[lām]** (ل) gelse kavluhû Te'âlâ *Lem yekuni'l-lezîne keferû*⁵⁹ te'vîl budur ki (3) ni' metdür ve hayrla devletdür. [Eger] **[lām]** (ل) tekrâr gelse eyüdür yedi (4) güne degin murâdı eger hâşıl olmazsa yılında hâşıl (5) olur. Eger **[mīm]** (م) gelse kavluhû Te'âlâ *Mā kāne Muḥammedun ebā eḥadin min* (6) *ricālukum Resūlu'llāh*⁶⁰ te'vîl şabr itmezse każāya delâlet (7) ider. Eger **[mīm]** (م) tekrâr gelse eyüdür māl çok eline gire. (8) Hâsta üzerine olursa hem-ân-dem 'ömri tamām olmağa (9) delâlet ider. Eger uğurlanmış ise bulunmaz eline (10) girmez. Eger **nūn** (ن) gelse kavluhû Te'âlâ *Nūn ve'l-ķalemi*⁶¹ te'vîl rāḥat ve (11) şāzlığdur cem' işlerinde. Eger **nūn** (ن) tekrâr gelse ğam (12) üstüne ğam olur ol niyete birkaç gün şabr ide yedinmeye. (13) Eger **vāv** (و) gelse

⁴⁸ "Sâd. Öğüt ve uyarı dolu Kur'an'a andolsun ki..." (Sâd, 38/1).

⁴⁹ "Allah, inkâr edenlere, ... Lût (un) ... misal vermektedir: ..." (Tahrîm, 66/10).

⁵⁰ "Tâ-hâ. Biz Kur'an'ı sana mutsuz olasın diye indirmedik" (Tâhâ, 20/1-2).

⁵¹ "... karada ve denizde düzen bozuldu; ..." (Rûm, 30/41).

⁵² Bu kelime yazmada "eylik" şeklindedir.

⁵³ "Yüzünü ekşitip başını çevirdi" (Abese, 80/1).

⁵⁴ "Günahı bağışlayan tevbe kabul edendir..." (Mü'min, 40/3).

⁵⁵ Bu kelime derkenara yazılmıştır.

⁵⁶ "Bakın! Yıldızların yerlerine yemin ederim" (Vâkıa, 56/75).

⁵⁷ "Kâf. Şanı yüce Kur'an'a yemin olsun!" (Kâf, 50/1).

⁵⁸ "Kâf-hâ-yâ-ayn-sâd" (Meryem, 19/1).

⁵⁹ "... inkâr edenler ... değıllerdi" (Beyyine, 98/1).

⁶⁰ "Muhammed, sizin adamlarınızdan hiçbirinin babası değıldir,...Allah'ın elçisidir..." (Ahzâb, 33/40).

⁶¹ "Nûn. Kaleme.... andolsun ki" (Kalem, 68/1).

ķavluhū Te‘ālā *Vallāhu min verā ihim muhī*⁶² te‘vīl ādem (14) oğlanlarına ihtiyāc olmamaķdur (ya‘ nī ġanī olmaķdur)⁶³ hem dūshmānlarına ķahr olmaķdur. (15) Eger **vāv (و)** tekrār gelse ķurī ġavġādur. Eger **he (ه)** gelse ķavluhū Te‘ālā (16) *Hel etā ‘ala’l-insāni*⁶⁴ te‘vīl yardımıdır. [Eger] **he (ه)** tekrār gelse (17) ġāyet yaramazdur işlemeye ħāşıl olmaz. Eger **lāmelif (ل)** gelse (18) ķavluhū Te‘ālā *Lā uķsimu bi-hāza’l-beledi*⁶⁵ te‘vīl ādem işleri (19) teşvīşlū olmaķdur. Biraz zaķmet çekmekdūr ħālī yaramaz olmaķdur. (20) Dūshmāndan şaķına ki ħazer ide. [Eger] **lāmelif (ل)** tekrār gelse kimdūr (21) ħasta üzerine ise ya zindāna gire ķaşāvetdūr. Eger **ye (ي)** (22) gelse ķavluhū Te‘ālā *Yā sīn ve’l-ķur’āni’l-ħakīm*⁶⁶ te‘vīl ħayrdur ve şāzlıķdur (23) ululara hem-dem olmaķdur. Eger **ye (ي)** tekrār gelse ġam üstüne ġam ķeker zinhār işlemeye.

Temme’l-kitābū’l-fālī fi sene 1148

Sonuç

Millî Kütüphanesi Samsun İl Halk Kütüphanesi Koleksiyonu 55 Hk 519/6 numarada kayıtlı bu falname, XVIII. yüzyılın ilk yarısında istinsah edilmiş mensur bir *Kur’an* falı örneğidir. *Kur’an* fallarının -birçoğunda olduğu gibi- müellifi/müstensihi belli değildir.

Harfler aracılığı ile tefeülde bulunulan metinde, ilk olarak fal bakacak olan kişinin izleyeceği yol tarif edilmiş ve ardından her bir harf müspet ya da menfi bir duruma işaret edecek şekilde yorumlanmıştır. Bu tevillerde harf sırasına bağlı kalınmıştır. Bunlardan hem birinci hem de ikinci tevili müspet olan harfler “ل, ك, ر, خ, ث, ت” harfleri; iki tevili de menfi duruma işaret olan harf “لا”tır. Diğer harfler hem müspet hem de menfi bir duruma işaret etmektedir. Bazı harflerin tevilinde ise iyiye yorulma işi, bir kimse tarafından gelecek yardıma, kişinin çabasına veya sabretmesine bağlıdır. Bunlar “ب, ش, ص, ن, م” harfleridir.

Metinde her harften sonra bir ayete yer verilmiştir. Ayetin ardından harfin yorumlanmasına geçilmiş ve devamında aynı harf ikinci kez tevil edilmiştir. Bu durum bütün harfler için tekrarlanmıştır. Falnamedeki ayetler “Bakara, Tevbe, Mülk, En’am, Fâtır, Duhân, Muhammed, Rahmân, Beyyine, Âl-i İmrân, Meâric, Sad, Tahrîm, Tâhâ, Rûm, Abese, Mü’mîn, Vâkıa, Kâf, Meryem, Ahzâb, Kalem, Burûc, İnsan, Beled ve Yâsîn” olmak üzere 26 farklı sureden seçilmiştir. “Bakara”, “Beyyine” ve “Âl-i İmrân” surelerinden ikişer ayet; diğer surelerden ise birer ayet metne dâhil edilmiştir.

Harflerin ilk tevillerinde müspet yorumların oranı %86, menfi yorumların oranı %4 ve hem müspet hem menfiye işaret olan yorumların oranı ise %10’dur. Ancak bu oranlar harflerin ikinci kez tevil edilmesinde değişikliğe uğramıştır. İkinci tevillerde müspet yorumların oranı %29’a düşmüş, menfi oran %53’e çıkmış ve hem müspete hem menfiye yorulabilecek tevillerin oranı da %18’e yükselmiştir. Bu değişim harflerin ikinci kez tevil edilmesinin “ilk yorumları ortadan kaldırdığı”nın bir

⁶² “Oysa Allah onları arkalarından kuşatmıştır” (Burûc, 85/20).

⁶³ Bu ifade derkenara yazılmıştır.

⁶⁴ “İnsanın üzerinden... geçmiştir” (İnsan, 76/1).

⁶⁵ “Yemin ederim şu beldeye” (Beled, 90/1).

⁶⁶ “Yâ-sîn. Hikmet dolu Kur’an’a andolsun ki” (Yâsîn, 36/1-2).

örneğidir. Ancak *Kur'an* falındaki genel dağılım “tefeülün aslında yapılacak işleri hayra yormadan ibaret olduğu” fikrini destekler niteliktedir.

Sanatsız bir söyleyişin hâkim olduğu metinde, - dua ile ayetler dışında-yabancı terkip sayısının oldukça az olması metnin dilini yalın ve anlaşılır kılmıştır. *Kur'an* falındaki harflerden bazılarının tevillerinin birbirine benzemesi, kimi söz ve sözcük gruplarının tekrarına neden olmuştur. Bunun yanında harflerin birbirinin yerine kullanılmasından veya aynı kelimenin yazılışındaki ikilikten kaynaklı birtakım imla hataları mevcuttur.

Kur'an falları üzerine son yıllarda birçok çalışma yapılmış olsa da farklı kütüphanelerde çeşitli mecmualar, cönkler veya gizli ilimleri konu edinen diğer yazma eserler içinde yayımlanmayı bekleyen ve sayıları henüz tespit edilememiş pek çok *Kur'an* falı mevcuttur. Bu araştırma ile *Hâzâ Kitâbu Fâl-ı Kur'ân* başlıklı metin tanıtılarak falnameler literatürüne katkı sağlanmaya çalışılmıştır.

KAYNAKÇA

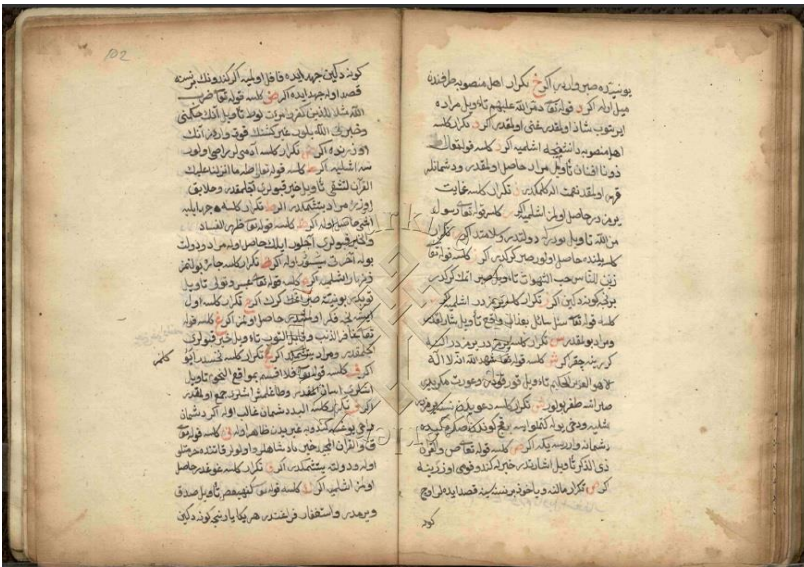
- Ahmed Yesevi (2001). *Divan-ı hikmet*. (hzl.: Hayati Bice), Ankara: Türk Diyanet Vakfı Yayınları.
- Arat, R.R. (1991). *Eski Türk şiiri*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.
- Aydın, M. (1995). Fal. *Türk Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, C. 12, 134-138, İstanbul: Türk Diyanet Vakfı Yayınları.
- Aydüz, S. (1995). Osmanlı devleti'nde müneccimbaşılık. *Osmanlı Bilimi Araştırmaları*, 1, 159-207.
- Ceylan, Ö. (2021). “Eyâ fâl issi gör fâlin ne oldu” kur ‘a’dan Kur’an’a bir fâl mesnevisi. *İskender Pala Armağanı*, (ed.: N. Gür), 334-374, İstanbul: Kapı Yayınları.
- Dikmen, M. - Çetin K. (2016). Klasik Türk edebiyatında tefe’ül geleneği ve kitap falının şiire yansımaları. *Journal of Academic Social Science Studies JASS*, 49, 191-204.
- Duvarcı, A. (1993). *Türkiye’de falcılık geleneği ile bu konuda iki eser “Risâle-i fâlnâme li Ca’fer-i Sâdık” ve “tefe’ülnâme”*. Ankara: Kültür Bakanlığı Halk Kültürlerini Araştırma ve Geliştirme Genel Müdürlüğü Yayınları.
- Ersoylu, H. (1981). Fâlnâme ve fâl-ı reyhân-ı Cem Sultan. *İslam Medeniyeti Dergisi*, 5(42), 69-81.
- Ersoylu, H. (1997). Fal, fal-nâme ve bir çiçek falı: “Der-Aksâm-ı Ezhâr”. *Türkiyat Mecmuası*, 20, 195-254.
- Ertaylan, İ. H. (1951). *Fâlname*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Yayınları.
- Hançerlioğlu, O. (1975). *İnanç sözlüğü -dinler-mezhepler-tarikatler-efsâneler*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Kâşgarlı Mahmud (2013). *Divanü lûgat-it Türk*. (çev.: Besim Atalay), Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Kur'an yolu Türkçe meâl ve tefsir*. (2023). (hzl.: H. Karaman vd.), C. I-V, Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları.
- Muallim Nâcî. (2009). *Lûgat-ı Nâcî*. (hzl.: Ahmet Kartal). Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

- Parlar, Z. - Çağlar, A. (2021). Bir Kur'an falı: Hâzâ fâl-i Kur'an-ı 'azîz-i âyât. *Gaziantep University Journal of Social Sciences*, 20(4), 2109-2126.
- Redhouse, J.W. (2016). *Müntahabât-ı lügât-ı Osmâniyye*. (hzl.: Recep Toparlı vd.), Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Sezer, S. (1998). *Osmanlı'da fal ve falnameler*. İstanbul: Milliyet Yayınları.
- Sümbüllü, Y. Z. (2008). İlm-i tefe'ül ve tefe'ül-nâme (Kur'an falı) üzerine bir değerlendirme. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi The Journal Of International Social Research*, 1(2), 383-391.
- Şanlı, İ. (2003). XVI. yüzyıl divan şâiri Fedâyî ve fâl-nâme-i Kur'an-ı 'azîm'i. *Uludağ Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 4(5), 161-178.
- Şemseddin Sami (2015). *Kamus-ı Türkî*. (hzl.: Paşa Yavuzaraslan), Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Şenödeyici, Ö. – Koşık, H. S. (2017). *Osmanlı'nın gizemli ilimleri I -Kuran falları ve Uzun Firdevsî'ye ait manzum bir örnek*. İstanbul: Kesit Yayınları.
- TDK (2009). *Tarama sözlüğü: XIII. yüzyıldan beri Türkiye Türkçesiyle yazılmış kitaplardan toplanan tanıklarla*. (hzl.: Ömer Asım Aksoy - Dehri Dilçin), C.V, 3. Baskı, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- TDK (2009). *Tarama sözlüğü: XIII. yüzyıldan beri Türkiye Türkçesiyle yazılmış kitaplardan toplanan tanıklarla*. (hzl.: Ömer Asım Aksoy - Dehri Dilçin), C.VI, 3. Baskı, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Topaloğlu, A. (1976). *Muhammed Bin Hamza'dan XV. yy başlarında yapılmış iki Kur'an tercümesi*. C. 1, İstanbul: Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Uzun, M. İ. (1995). *Falnâme. Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, C. 12, 141-145, İstanbul: Türk Diyanet Vakfı Yayınları.
- Üşenmez, E. (2014). *Eski Anadolu Türkçesinde arkaik (eski) ögeler*. İstanbul: Akademik Kitaplar.
- Yıldız, A. (2012). İslâmî Türk edebiyatında Kur'an falları. *İslâmî Türk Edebiyatı Sempozyumu*, (ed.: Yalçın Yaman), 195-232, İzmir: Sütun Yayınları.

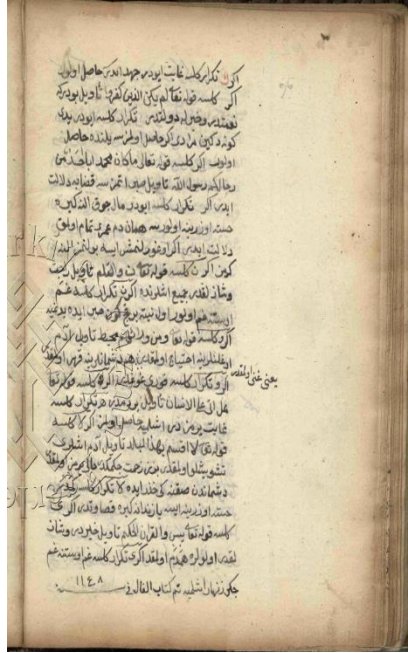
Ek 1. Samsun İl Halk Kütüphanesi 55 Hk 519/6 [63b, 64a]

Ek 2. Samsun İl Halk Kütüphanesi 55 Hk 519/6 [64b, 65a]

Ek 3. Samsun İl Halk Kütüphanesi 55 Hk 519/6 [65b]

Extended Summary

From ancient times to the present day, human beings have always wanted to learn about their future and act accordingly. For this reason, they have resorted to various fortune telling practices. These practices differed according to the period and region in which people lived. Sources indicate that fortune telling was of interest in regions such as Babylon, Egypt, Chaldea, China and ancient Greece in the 4000s BC, and that the oldest roots of fortune telling are probably in Mesopotamia. It is known that the ancient Turks were also interested in fortune telling and practiced various types of fortune telling. Bone fortune telling, horoscopes, star fortune telling, bow fortune telling, cup fortune telling, foam fortune telling or prophecy with foamstone, spoon fortune telling, glove fortune telling, fire fortune telling and other fortune telling methods of shamans are some of them. After the adoption of Islam, there were some changes in these types of fortune telling and their diversity increased. Although Islam declares in many verses and hadiths that only Allah can know the unseen, the tradition of fortune telling has continued to this day in societies that have accepted Islam.

Many historical sources reveal that during the Ottoman period, people at all levels, from the common people to statesmen, were interested in fortune telling. In these years, the Chief Astrologer's Office (müneccimbaşılık) was even an organized state institution. In these years, the only Islamically acceptable type of fortune telling was book fortune telling. The reason for this is that book fortune telling usually pointed to good. Works such as *Ahmadiye*, *Câmi'u's-Sahih*, *Envârü'l-âşıkîn*, *Fuzûlî Divân*, *Hâfız Divân*, *Gülistân*, *Mesnevî*, *Muhammediye*, *Niyâzî-i Mîsrî Divân*, *Seyâhat-nâme*, and *Safahât* are among the books that were used for fortune telling. However, it was the Holy Qur'an that attracted the most attention among book fortune

telling. The Qur'anic fortune telling, the first examples of which were seen in the Arabs, was passed on to Persians and Turks with the adoption of Islam.

Qur'anic fortunes were called "fal-ı Qur'an" or "tefeülname". These fortunes were considered to have a religious character and therefore the idea that their interpretations could be correct became widespread. For this reason, many Qur'anic fortunes were written in verse, prose, or a mixture of verse and prose. The prose fortune-telling titled *Hâzâ Kitâbu Fâl-ı Kur'ân*, which is registered in the National Library Samsun Provincial Public Library Collection number 55 Hk 519/6, is one of them. The Qur'anic fortune-telling takes place between pages 63b-65b of the manuscript consisting of 111 leaves. The number of lines on the pages varies. Each page consists of a single column. According to the date given at the end of the text, the date of the work is 1735/1736. The author is unknown. The work is written in naskh calligraphy. Black and red ink was used in the text. There are no notes on the page edges. There is a rakaba record on some leaves.

In Qur'anic fortune telling, the method to be followed by the fortune teller is specified first. Accordingly, the person who will tell fortunes should first perform ablution, then read Surah Fatiha three times and Surah Ikhlas three times. Then he/she should say salawat three times. Then the prayer mentioned in the text should be recited. After that, one should look at the first letter of the seventh line of the first page of the Qur'an. In this section, the author mentions four different intentions and then moves on to the interpretation of the letters.

The letter order was followed in the interpretation of the letters. The text includes 29 verses selected from 26 different suras. A verse is quoted after each letter in the text. After the verse, the letter was interpreted and then the same letter was interpreted a second time. In the first interpretation of the letters, the rate of positive interpretations was 86%, the rate of negative interpretations was 4%, and the rate of interpretations indicating both positive and negative situations was 10%. However, these rates changed in the second interpretation of the letters. In the second interpretation, the rate of positive comments decreased to 29% and the rate of negative comments increased to 53%. The proportion of interpretations that can be interpreted both positively and negatively increased to 18%. These percentages show that the interpretations in the Qur'anic horoscope titled *Hâzâ Kitâbu Fâl-ı Kur'ân*, like other Qur'anic horoscopes, generally point to good. The number of foreign phrases in the Qur'anic horoscope, which is written without any concern for art, is also quite low. This study aims to contribute to the literature by introducing a previously unpublished Qur'anic horoscope.

"İyi Yayın Üzerine Kılavuzlar ve Yayın Etiği Komitesi'nin (COPE) Davranış Kuralları" çerçevesinde aşağıdaki beyanlara yer verilmiştir. / The following statements are included within the framework of "Guidelines on Good Publication and the Code of Conduct of the Publication Ethics Committee (COPE)":

İzinler ve Etik Kurul Belgesi/Permissions and Ethics Committee Certificate: Makale konusu ve kapsamı etik kurul onay belgesi gerektirmemektedir. / The subject and scope of the article do not require an ethics committee approval.

Finansman/Funding: Bu makale için herhangi bir kurum ve kuruluştan destek alınmamıştır. / No support was received from any institution or organization for this article.

Yapay Zekâ Kullanımı/Use of GenAI: Bu makalede yapay zekâdan yararlanılmamıştır. / GenAI was not used in this article.

Destek ve Teşekkür/Support and Acknowledgment: Destek ve teşekkür beyanı bulunmamaktadır. / There is no statement of support or gratitude.

Çıkar Çatışması Beyanı/Declaration of Conflicting Interests: Bu makalenin araştırması, yazarlığı veya yayınlanmasıyla ilgili olarak yazarın potansiyel bir çıkar çatışması yoktur. / There is no potential conflict of interest for the author regarding the research, authorship or publication of this article.

Yazarın Notu/Aauthor's Note: Yazarın bir notu yoktur. / There is no author's note.

Katkı Oranı Beyanı/Author Contributions: Makale tek yazarlıdır. / The article has a single author.